

PLATFORMTEKST INZAKE JEUGDSANCTIERECHT

Woord vooraf

Aanleiding voor deze tekst zijn de activiteiten van de Commissie voor de Hervorming van de Jeugdbescherming, onder het voorzitterschap van Advocaat-Generaal P. CORNELIS. De ondertekenaars van deze tekst voelen zich als magistraat, advocaat, hulpverlener, wetenschappelijk onderzoeker, allen beroepsmatig intens betrokken bij de voorgenomen hervorming van de gerechtelijke reactie op delicten door jongeren. Verscheidene onder hen hadden de kans de eenmalig of regelmatig aanwezig te zijn bij de werkzaamheden van de Commissie. Zij spreken hier nogmaals hun grote waardering uit voor het aldaar gepresterde werk en voor de grote openheid van de werkzaamheden. Zij geloven echter dat het debat daarmee niet is afgesloten. Op initiatief van de v.z.w. Jongerenbegeleiding werd rond deze materie een viertal jaren geleden een breed opgezette werkgroep opgericht, met als resultaat de tekst die voorligt.

Met deze tekst willen de ondertekenaars een fundamentele visie verdedigen, waarvan zij menen dat deze tot nu toe onvoldoende aan bod is gekomen.

Het voorstellen van een visie op de gerechtelijke reactie op jeugddelinquentie, betekent niet dat de ondertekenaars van mening zijn dat het beleid tegenover jeugddelinquentie daartoe kan beperkt blijven.

Een beleid ten aanzien van jeugddelinquentie wordt als een soort pyramide gezien. De radicale preventie ligt in een breed sociaal economisch en cultureel beleid, gericht op een rechtvaardige en welzijnsbevorderende samenleving ten bate van de gehele bevolking, in de bestrijding van alle vormen van discriminatie en maatschappelijke uitsluiting en in volgehouden aandacht voor de rechten en specifieke noden van jongeren. De top, die zo smal mogelijk moet zijn, bestaat uit zeer gerichte, beperkte, dwingende gerechtelijke interventies. Daartussen bevinden zich de min of meer doelgerichte acties en initiatieven van preventie. De mate waarin de gerechtelijke interventies noodzakelijk worden geacht is een aanduiding van het falen van de onderliggende beleids- en actieniveaus.

Daaruit blijkt hoezeer synergie noodzakelijk is tussen alle beleidsniveaus van het federale en het gemeenschapsniveau, in het bijzonder tussen de Federale Justitiële bevoegdheden en de Communautaire Sociale en Welzijnsbevoegdheden.

Principe 1. De verantwoordelijkheden van de jongeren

Jongeren zijn verantwoordelijke mensen. De kansen tot het zich verantwoordelijk gedragen dienen optimaal gestimuleerd te worden. De optie voor een principiële schuldbekwaamheid van jongeren dient te worden gerealiseerd in het kader van de uitbouw van een algemene rechtspositie van jongeren. De basis voor deze rechts-

positie is reeds vastgelegd in het V.N.-Verdrag over de Rechten van het Kind, goedgekeurd bij de Wet van 25 november 1991.

De minimumleeftijd onder welke jongeren niet in staat worden geacht een strafbaar feit te begaan wordt, gezien de huidige maatschappelijke consensus, vastgelegd op 12 jaar. Dit is ook het standpunt van de Commissie CORNELIS. Beneden de leeftijd van 12 jaar kan een jongere gerechtelijk niet worden gesanctioneerd. Hij heeft, voor zoveel als nodig, wel recht op hulpverlening.

Bij +12-jarigen oordeelt het Openbaar Ministerie over de opportuniteit om al dan niet te vervolgen. Het vermoeden van schuld bekwaamheid blijft een vermoeden *juris tantum*. Oordeelt de rechter dat de jongere niet schuld bekwaam is, dan kan hij hem ook niet sanctioneren.

Principe 2. Rechtswaarborgen voor jongeren

In het jeugdsanctierecht moeten jongeren kunnen genieten van dezelfde rechtswaarborgen die voor volwassenen zijn voorzien: de principes van gelijkheid, legaliteit en proportionaliteit moeten worden gerespecteerd.

De sanctie dient in verhouding te staan tot het gepleegde misdrijf, bovendien moet er ook van uit gegaan worden – dit is het subsidiariteitsbeginsel – dat de minimale sanctie de optimale is. De sanctie moet van bepaalde duur zijn, minstens moeten de maxima worden vastgelegd.

Even fundamenteel is het recht van verdediging. De jongere heeft recht op volledige rechtsbijstand vanaf de eerste daad van vervolging. De overheid moet daartoe de nodige schikkingen treffen. Bovendien heeft hij recht op een eerlijk proces, met kennis van alle elementen van het dossier. Sancties kunnen alleen worden opgelegd door de rechter, niet door de politie of het Openbaar Ministerie.

Principe 3. Constructief sanctioneren

Binnen haar uitdrukkelijk normbevestigende functie moet de gerechtelijke reactie op delinquentie zoveel mogelijk constructief bijdragen tot de kwaliteit van het maatschappelijk leven en van de relaties tussen de leden van de samenleving. Daarom moet de gerechtelijke reactie uitgaan van de verantwoordelijkheid van de dader en beroep doen op de betrokkenheid van diverse partijen.

Noch het vigerende beschermingsrecht, noch het traditionele strafrecht voldoen aan deze criteria.

In de praktijk zal een maatschappelijk constructieve reactie meestal neerkomen op de eis tot een actieve bijdrage van de dader tot het herstel van de schade ten aanzien van de maatschappij, al dan niet gekoppeld aan een herstelinspanning ten bate van het slachtoffer.

Het parket kan een dader-slachtofferbemiddeling (laten) organiseren. Een akkoord over herstel kan dan een bijkomende (maar geen absolute) grond tot seponering zijn. Het parket kan hoe dan ook besluiten tot verdere vervolging met het oog op schadeherstel ten aanzien van de openbare orde. Het basismodel daarin is de oplegging van één of andere vorm van gemeenschapsdienst. In toepassing van het principe 2 over de rechtswaarborgen kan een gemeenschapsdienst enkel worden

opgelegd na een volwaardige rechtsprocedure, dus door de rechter. Het is pas wanneer deze constructieve reactiewijze onmogelijk blijkt, dat andere interventiemodaliteiten kunnen overwogen worden.

Principe 4. Scheiding hulpverlening – gerechtelijk optreden

Hulpverlening is geen sanctie, ze kan ook niet als dusdanig worden opgelegd. Ze dient van het gerechtelijk optreden te worden gescheiden. Daarentegen moet vrijwillige hulpverlening wel mogelijk blijven en moeten de kansen daartoe zelfs worden gemaximaliseerd. Zo mag een (gerechtelijke) sanctie de mogelijkheid tot een (buitengerechtelijke) hulpverlening zo weinig mogelijk hinderen.

Ook al is de hulpverlening uitdrukkelijk gescheiden van het gerechtelijk optreden, toch kan en mag het gerechtelijk optreden rekening houden met een engagement van de jongere naar de hulpverlening toe.

Voorwaarde voor de uitbouw van een volwaardig jeugdsanctierecht is bovendien de gelijktijdige uitbouw van een degelijke sociale politiek, gefundeerd op het recht van elk kind op maatschappelijke dienstverlening en een menswaardig bestaan.

Principe 5. Dwanguitoefening als overheidsexclusieve

Wanneer constructief sanctioneren onmogelijk blijkt en wanneer een bepaalde vorm van opsluiting noodzakelijk wordt, dan kan een dergelijke dwangmaatregel alleen worden uitgevoerd in een inrichting van de overheid. Dwang blijft immers een exclusieve van de overheid.

De gesloten overheidsinrichting dient te functioneren met een duidelijk consequente structuur en met respect voor de rechtspositie van de jongere.

Nawoord

Aan de opstelling van deze tekst zijn vele uren discussie en diverse ontwerpteksten voorafgegaan. De ondertekenaars hebben daarbij ondervonden hoe moeilijk het is om alle consequenties van een beleidsvisie door te trekken tot concrete opties. Zij hebben niet voor alle problemen een pasklaar antwoord. Nochtans is uit de confrontaties van zeer ervaren praktijkwerkers en academici, van juristen, menswetenschappers en welzijnswerkers, duidelijk gebleken dat de concrete en praktisch haalbare invulling van de hier voorgestelde principes zeer goed mogelijk is.

Elke ondertekenaar is bereid, ieder vanuit zijn eigen functie en binnen zijn mogelijkheden, verder deel te nemen aan gesprekken die moeten leiden tot een constructieve gerechtelijke reactie ten aanzien van jeugddelinquentie, binnen de principes van een democratische rechtsstaat.

Werkgroep Jeugdsanctierecht
1 juni 1994

De ondertekenaars

Erik BERX
Criminoloog v.z.w. Jongenstehuis Pieter Simenon – Lommel

Geert CAPPELAERE
Centrum voor de Rechten van het Kind Universiteit Gent

Filip DEBAETS
Directeur Ons Tehuis – Ieper

Geert DECOCK
Advocaat; Docent Sociale Hogeschool Gent

Raf DEMULDER
Pedagogisch Verantwoordelijke B.Z.W. v.z.w. Centrum voor Ambulante Begeleiding

Christian ELAERTS
Gewoon Hoogleraar Vrije Universiteit Brussel

Bert FLORIZOONE
Docent Ipsoc-Kortrijk

Hilde GEUDENS
Wetenschappelijk medewerker onderzoeksgroep jeugdcriminologie K.U. Leuven

Christian MAES
Voorzitter v.z.w. Dienst Alternatieve Sanctie- & Voogdijraad – Gent

Nele MORTIER
Coördinator v.z.w. Jongerenbegeleiding

Jan PEETERS
Ondervoorzitter en Jeugdrechter Rechtbank van Eerste Aanleg Mechelen

Lucien RAHOENS
Deelredactie *Panopticon*

Jan SMETS
Deelredactie *Panopticon*

Willy VANDAMME
Voorzitter v.z.w. Jongerenbegeleiding

Vincent VANHUMBEECK
Directeur v.z.w. Jongenstehuis Pieter Simenon – Lommel

Philippe VANSTEENKISTE
Wetenschappelijk Medewerker School voor Criminologische Wetenschappen Vrije Universiteit Brussel; Advocaat

Eugeen VERHELLEN
Hoogleraar Universiteit Gent

Lode WALGRAVE
Gewoon hoogleraar jeugdcriminologie K.U. Leuven

Contactadres: v.z.w. Jongerenbegeleiding
Beheerstraat 44
8500 Kortrijk
Tel. 056/20.25.15